

Assyriologiens historie i Danmark

Jakob Flygare

I det forrige nummer af Papyrus kunne vi læse Torben Holm-Rasmussens spændende artikel “Valdemar Schmidt, Danmarks første ægyptolog”.¹ Valdemar Schmidt grundlagde ægyptologien ved Københavns Universitet i 1883, da han blev udnævnt til midlertidig docent. Samtidig grundlagde han ægyptologiens søsterdisciplin, assyriologi. Valdemar Schmidt er således også ”Danmarks første assyriolog”. I denne lille artikel vil jeg tegne et billede af assyriologiens historie i Danmark, med fokus på den tidlige periode frem til 1960erne.² Men først vil

jeg kort skitsere, hvad assyriologi er for et fag, og hvordan assyriologi er opstået.

Assyriologi er ligesom ægyptologi en såkaldt historisk-filologisk disciplin. Det vil sige, at det er på baggrund af det filologiske arbejde med skriftlige kilder, at vi primært studerer Vestasiens oldtidshistorie. Ægyptologernes fokus er som bekendt højkulturen langs Nilen i det gamle Ægypten og hieroglyffer; for assyriologernes vedkommende er det højkulturen mellem Tigris og Eufrat i det gamle Irak³ og kileskrift.

Præludium til assyriologi

I modsætning til den gamle ægyptiske civilisation, der aldrig var gledet ud af den europæiske kulturhistorie, var den gamle irakiske civilisation længe så godt som ukendt i Europa.

I det 12. årh., hvor vi finder den første europæiske rejsebeskrivelse af de oldirakiske byhøje, var disse engang så myldrende metropoler for længst forvandlet til tavse, øde ruinhøje. De stak op i landskabet som gravstene over en død civilisation, der indtil midten af det 19. årh. kun var kendt i Europa fra enkelte antikke forfattere og beretningerne i Bibelen.⁴ Da franskmændene Paul Émile Botta og englænderen Austen Henry Layard på det tidspunkt påbegyndte omfattende udgravninger af de gamle byhøje i oldtidens Assyrien, var det derfor en ufatte- ligt gammel verden, der efter årtusinders glemsel vældede op af jorden og blev udstillet for et begej- stre europæisk publikum på Louvre og British Mu- seum.⁵

Oldtidens Assyrien kom på dette tidspunkt til at give navn til den nye videnskab assyriologi. Assyri- ologien opstod, da man efter et omfattende tydnings- arbejde⁶ begyndte at kunne læse de enorme mæng- der af kileskrifttekster fra dette område. De var blandt andet fremkommet ved den sensationelle opdagelse af assyrerkongen Assurbanipals kæmpe- mæssige bibliotek i den assyriske hovedstad Nineve, hvor der var samlet i titusindvis af kileskrifttekster fra en periode på flere årtusinder af Iraks oldtid. Teksterne var hovedsagligt skrevet på tavler af ler, som holder sig langt bedre i den fugtige jord end f. eks. papyrus. Denne lykkelige omstændighed har betydet, at vi i dag har en sand skatkiste af skriftlige kilder til Iraks oldtidshistorie.

Med over en halv million tekster er Irak faktisk det bedst dokumenterede område i oldtiden. Det er på grundlag af dette umådeligt righoldige materiale, der er blevet bevaret for eftertiden, at assyriologerne har en enestående mulighed for at studere dette æld- gamle kulturområdes historie.

Den danske assyriologiske tradition

“Assyriology in its early stages owed much to Denmark”.⁷ Disse pæne ord stammer fra en bog fra 1925 med titlen *The Rise and Progress of Assyri- ology*. Den blev forfattet af Sir Ernest A. Wallis Budge, der dengang var leder af British Museums

enorme samlinger fra det gamle Ægypten og det gamle Irak. Den danske tradition for assyriologi har rødder langt tilbage til den tidligste pionertid, og Budge sigter til de danske sprogforskere Rasmus Rask, Christian Lassen og Niels Ludvig Westergaard.

I samme åndedrag må man også nævne Carsten Niebuhr, der var den eneste overlevende fra Frederik Vs videnskabelige ekspedition til Det Lykkelige Ara- bien sidst i 1700-tallet. Under sit ophold i Persepolis tegnede Niebuhr med stor omhu nøjagtige kopier af kileindskrifterne i skarp sol, hvilket nær var ved at koste ham synet [fig. 1]. Det viste sig dog at være alle anstrengelserne værd. Efter udgivelsen af Niebuhrs store værk, *Reisebeschreibung nach Arabien und anderen umliegenden Ländern 1774-78*,⁸ fik kopi- erne af Persepolis-indskrifterne afgørende betydning for de europæiske forskeres arbejde med tydningen af kileskriften og for assyriologiens selvstændiggø- relse blandt de orientalistiske fag.

Assyriologiens grundlæggelse i Danmark

Assyriologien og ægyptologien blev grundlagt i Danmark i 1883, da den danske orientalist Valde- mar Schmidt (1836-1925) blev udnævnt til midlerti- dig docent ved Københavns Universitet.⁹ Det var vel at mærke på et tidspunkt, da man stadig mente, at de to områder stort set var det samme, og at én per- son sagtens kunne undervise og forske i både assyri- ologi og ægyptologi, selvom det allerede på det tids- punkt var blevet en umulig opgave. Schmidt huskes først og fremmest som den, der skabte Ny Carlsberg Glyptotekets prægtige ægyptiske samling for brygger Carl Jacobsen, og hans hovedinteresse var og blev det gamle Ægypten. Ikke desto mindre kunne han indføre tilhørere såsom Niels Rasmussen og Gert Howardy i assyriologien. Den, der fik slået assyri- ologien fast i Danmark som et selvstændigt universi- tetsstudium, var Otto Emil Ravn (1881-1952) [fig. 2]¹⁰ Sin første indførelse i assyriologi fik han af Schmidt, og i 1905 tog han embedseksamen i teo- logi. Ravns store interesse for assyriologien førte ham i årene 1906-09 ud på en lang studierejse, der gav ham mulighed for at studere hos tidens helt store assyriologer i Tyskland, Frankrig og England. Resultatet blev hans doktorarbejde fra 1909, *Om Nominernes Bøjning i Babylonisk-Assyrisk*, hvor han lagde særlig vægt på variationer i nominalbøj- ningerne med hensyn til dialekt, periode og stil. Fra

Fig. 1 Kileskrift fra Persepolis. Fra C. Niebuhr, *Rejsebeskrivelse fra Arabien og andre omkringliggende lande II*, s. 169.

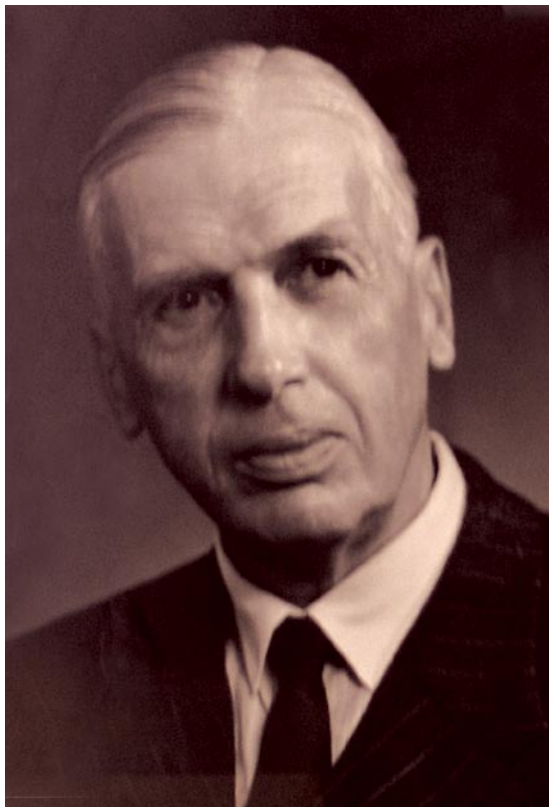

Fig. 2 O. E. Ravn (fotografi på Carsten Niebuhr Afdelingen).

1910-23 var han gymnasielærer i engelsk i Hellerup, samtidig med at han underviste som privatdocent i assyriologi ved universitetet.¹¹

Assyriologien som universitetsfag i Danmark

Efter Schmidts afskedigelse i 1922 i en alder af 85 år blev ægyptologi og assyriologi adskilt fra hinanden og etableret som selvstændige universitetsfag, der kunne tages eksamen i, med hver deres studieordning. Ægyptologien kom først: i 1924 blev ægyptologien indført ved universitetet af H. O. Lange (1863-1943), og to år senere, i 1926, blev assyriologien indført ved universitetet af Ravn. Året 2006 markerer derfor, blandt så meget andet, 80-års jubilæet for oprettelsen af faget assyriologi i Danmark.

Ravn blev ansat som ekstraordinær docent i assyriologi ved universitetet i 1923¹² og fik dermed mulighed for helt at hellige sig assyriologien. Hans første arbejde blev udarbejdelsen af fagets studieordning, hvor hans pædagogiske erfaring blev en klar fordel. Studieordningen, der kom til at hedde "Magisterkonferens i semitisk Filologi med Assyriske-Babyloniske som Hovedfag",¹³ var indrettet i 1924 og blev vedtaget af fakultetet i 1926. Den kom bla. til at danne forbillede for kravene til

ph.d.-graden i assyriologi ved Oriental Institute på Chicagos universitet.

Den første danske magister i assyriologi var Thorkild Jacobsen (1904-93),¹⁴ der blev mag. art. i 1927.¹⁵ Efterfølgende rejste han til USA, hvor han senere kom til at virke som professor ved først Oriental Institute i Chicago og siden Harvard University. I 1939 forsvarede Jacobsen sin berømte doktorafhandling *The Sumerian King List* i Danmark, hvor han i øvrigt havde et lille sommerhus ved Tisvildeleje, som han ofte besøgte nogle måneder hver sommer i de tidlige år. Jacobsen bidrog bla. til dansk assyriologi med en pragtudgivelse af kileskrifter på Nationalmuseets Antiksamling og *Mesopotamiske Urtidssagn* (1978), der er baseret på tre forelæsninger, som Jacobsen holdt herhjemme. Jacobsen skal huskes som en af sin tids største inden for studiet af sumerisk sprog og religion.

Efter at Ravn havde afsluttet tilrettelægningen af studieordningen i assyriologi, fulgte i vinteren 1927-28 en orientrejse i Irak, hvor Ravn på første hånd fik lejlighed at stifte bekendtskab med udgravningsteknikker på de dengang aktuelle fundpladser Kish og Ur,¹⁶ foruden at han fik et uforglemmeligt indtryk af Babylons ruinområde.¹⁷ Han stiftede dermed personligt bekendtskab med bla. den berømte engelske arkæolog Leonard Woolley, der ledte de sensationelle udgravninger i Ur [fig. 3]. På Ravns initiativ holdt Woolley gæsteforelæsning ved universitetet i september 1927, da han efter fem udgravningskampagner endnu stod på tærsklen til et vendepunkt i udgravningerne: opdagelsen af ufatteligt prægtige kongegrave fra ca. 2600 f.Kr. I kongegraven var der et kammer, som Woolley kaldte "den store dødegrube". På et område, der ikke målte mere end 8 gange 7 meter ved grunden, var ikke færre end 74 mennesker blevet ofret for at ledsage deres herre i døden sammen med det øvrige gravgods.¹⁸

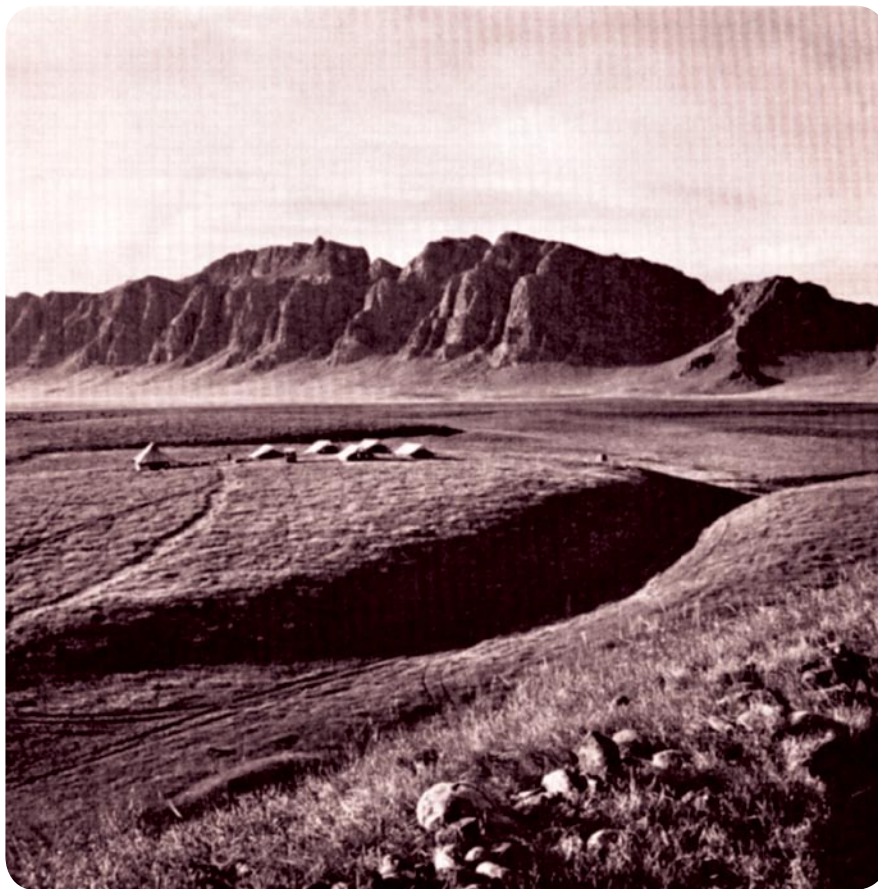
En anden af udgravningens store sensationer var, da Woolley i 1929 sendte et telegram til London med ordene "Vi har fundet syndfloden." Det bragte udgravningen på forsiden af alverdens aviser. Woolley havde under kongegraven fundet vandaflejret ler i arkæologiske lag, der markerede et klart brud i Urs civilisation. Det fik ham til at kaste sig ud i den dristige konklusion, at dette var vidnesbyrd om, at Biblen havde ret – at han i Ur havde fundet et historisk vidnesbyrd om beretningen om Noah og syndfloden.

Ravn blev fra 1937 tildelt et ekstraordinært professorat i assyriologi,¹⁹ som han beklædte indtil han som 70-årig trådte tilbage i 1951. I 1948, godt 20 år senere end Jacobsens konferens, blev Jørgen Læssøe (1924-93)²⁰ Ravns anden magister i assyriologi.²¹ Læssøe formåede trods afbrydelser forårsaget af den tyske besættelse og modstandsarbejde at fuldføre sine studier på normeret tid. Han rejste derefter til USA, hvor han assisterede ved det store akkadiske ordbogsprojekt, *The Chicago Assyrian Dictionary*. Læssøe vendte hjem som adjunkt i assyriologi ved universitetet i 1951, da Ravn gik på pension, og assyriologien blev dermed bevaret ved universitetet.

Læssøe, der i 1953 blev udnævnt til lektor i assyriologi, var fra 1953-55 på orlov som gæsteprofessor ved University of California, Berkeley, hvilket resulterede i hans doktorafhandling *Studies on the Assyrian Ritual and Series bit rimki* (1955). Fra 1956-60 arbejdede han som epigraf ved de engelske udgravninger af den gamle assyriske kongeby Nimrud i den nordlige del af Irak. Det førte blandt andet til et langt personligt venskab med udgravningslederen, Max Malloyan, og dennes kone, Agatha Christie.²²

Læssøes arbejde i Nimrud inspirerede ham til at starte et dansk udgravningsprojekt i det nordøstlige Irak. Her stod et område, der aldrig var blevet undersøgt arkæologisk, over for at skulle sættes helt under vand som konsekvens af opdæmningsarbejde på den nedre Zab flod ved landsbyen Dokan. Arbejdet forventedes afsluttet henimod slutningen af 1957, og over 40 oldtidsbyer var truet af oversvømmelse.

Det forekom Læssøe, at Danmark skulle deltage i de redningsudgravninger, som var under planlægning. Læssøe blev informeret om situationen af den daværende generaldirektør for den irakiske antikvitetsstjeneste i 1956 og gik straks i gang med forberedelserne til en ekspedition efter sin hjemkomst. Takket være midler fra forskellige fonde kunne den danske Dokan-ekspedition rejse sine telte allerede i foråret 1957 [fig. 4].²³ Ekspeditionen valgte at udgrave oldtidshøjen Tell Shemshara, og i løbet af tre

meget varme og insektplagede måneder²⁴ opnåede man særdeles vigtige resultater: I et palads fra ca. 1800 f.Kr. fandt man et intakt arkiv af lertavler i kileskrift, der udgjorde den lokale herskers politisk-diplomatiske korrespondance og regnskaber. Fundet, der for første gang kunne belyse det nordøstlige hjørne af oldtidens Mellemøsten, vakte stor international opsigt i forskerverdenen. Læssøe udgav en foreløbig beretning i *The Shemshara Tablets: A Preliminary Report* (1959),²⁵ og arbejdet med materialet blev hans hovedopgave i de følgende år. Han nåede ikke selv at fuldføre en endelig samlet udgave af hele materialet inden sin død i 1993, men arbejdet blev videreført af en af hans elever, assyriologen Jesper Eidem, der i dag selv leder en spændende udgravning i det nordlige Syrien.²⁶

Det var i Læssøes tid,²⁷ at assyriologien i Danmark blev "voksen". Den nutidige del af den danske assyriologis historie må nu fortælles i korthed.²⁸ Ravns professorat i assyriologi bortfaldt, da han gik på pension i 1951, men det blev genoprettet til Læssøe i 1957.²⁹ På det tidspunkt var han den eneste

Fig. 3 Den danske lejr 1957. Fra H. Ingholt, *Tell Shemshara*, 1970, fig. 5.

Fig. 4 Ornament fra Ur med ged foran plante af guld, lapis lazuli, sølv og skaller. H. 47 cm. Fra M. Roaf, *Cultural Atlas of Mesopotamia and the Ancient Near East*, fig. s. 93.

professionelle assyriolog i landet, men den hollandskfødte assyriolog J. van Dijk blev af Læssøe hentet til København fra Bagdad. Han var tilknyttet faget fra 1961-67, da han blev professor ved det pavelige bibelinstitut i Rom og fik her den fremragende assyriolog Bendt Alster som elev.

³⁰

Faget kom hurtigt til at vokse i Læssøes tid.³¹ Læssøes første magister i assyriologi var Ebbe Egede Knudsen, der bestod konferensen i 1960. Knudsen, der senere blev professor i semitisk filologi i Oslo, blev efterfulgt af Mogens Weitemeyer i 1962. Han blev førstebibliotekar ved Det Kongelige Bibliotek og har bla. skrevet den nyttige bog *Babylonske og assyriske arkiver og biblioteker* (1955).³²

Hermed er vi nået frem til fagets to lektorer i dag, Aage Westenholz og Mogens Trolle Lar-

sen, som begge blev magistre i 1966. Westenholz' primære forskningsprojekt er den oldakkadiske periode sidst i det 3. årtusinde f.Kr., og han har i 1997 sammen med assyriologen Ulla Koch udgivet en efterfølger til Ravns *Babylonske religiøse tekster* (1953), en dansk oversættelse af det store heltedigt *Gilgamesh* og *Enuma Elish*, den babyloniske skabelsesberetning. Trolle Larsens primære forskningsprojekt er den oldassyriske periode først i det 2. årtusinde f.Kr.,³³ og til det danske publikum har han bla. udgivet *Sunkne Paladser* (1994) og *Gudens skygge* (1997) om hhv. den europæiske opdagelse af Assyrien i midten af 1900-tallet og det assyriske imperiums historie.³⁴

Fremtiden for assyriologien i Danmark er uvis i disse år, hvor vi står over for det tredje epokeskifte, når Westenholz og Trolle inden længe går på pension, og hvor småfag som ægyptologi og assyriologi er hårdt trængt på universitetet. En ting er i hvert fald sikkert og vist: året 2008 markerer vores store fælles 125-års jubilæum for Valdemar Schmidts grundlæggelse af ægyptologien og assyriologien i Danmark.

Noter

- 1 *Papyrus* 2005/1, s. 26-33.
- 2 Assyriologiens historie i Danmark er blevet fortalt to gange tidligere af Jørgen Læssøe, der var professor i assyriologi (1957-86): i *Assyriologien i Danmark*, 1978 s. 7-33 og i *Københavns Universitet 1479-1979*, 1990, s. 567-91. Denne artikel baserer sig i vid udstrækning på disse to artikler.
- 3 Det gamle Irak blev af grækerne kaldt Mesopotamien (dvs. "mellem floderne"; der sigtes til Tigris og Eufrat).
- 4 De første videnskabelige undersøgelser af oldtidens Irak blev foretaget først i 1800-tallet af orientalisten Claudius James Rich, der var repræsentant i Bagdad for det engelske Ost Indiske Kompagni.
- 5 Læs mere herom i Mogens Trolle Larsens bog *Sunkne Paladser*, 1994.
- 6 Assyriologiens svar på Rosette-stenen er en meget omfangsrig tresproget indskrift på oldpersisk, elamittisk og babylonisk, som perserkongen Dareios lod indhugge på Behistan-klippen ved Kermanshah. Englænderen Henry Rawlinson vovede skindet, og fik i halvandet hundrede meters højde aftegnet den første af de tre indskrifter på den lodrette klippevæg. Det lykkedes ham i 1846 at lave en fuldstændig oversættelse af den oldpersiske indskrift, der var nemmest at gå til. Da dette var gjort, kunne man nu tackle tydingen af de to andre sprog. Rawlinson af tegnede resten af indskriften i 1844 og 1847, og i 1851 havde han oversat den babyloniske indskrift. Den elamittiske indskrift blev tydet af Edwin Norris i 1855 på baggrund af Rawlinsons notater. Der var imidlertid stadig så meget skepsis m.h.t. tydingen af babylonisk, at det var nødvendigt at føre et bevis i 1857. Det blev gjort ved at fire forskere uafhængigt af hinanden indsendte forseglede konvolutter med bearbejdelser af den samme assyriske kongedindskrift til *The Royal Asiatic Society*. Trods en del afvigelse var overensstemmelserne mellem dem rigelige til at overbevise de fleste om, at man faktisk kunne læse babylonisk. Efterhånden som det blev stadig mere tydeligt, at de oldirakiske indskrifter kunne kaste nyt lys over Det gamle Testamente, blev flere og flere optaget af assyriologens arbejde med den nye verden, der var begyndt at åbne sig.
- 7 Budge, 1925, s. 295.
- 8 Niebuhrs værk udkom for første gang på dansk i 2003-05 under titlen *Rejsebeskrivelse fra Arabien og andre omkringliggende lande*, der er en del af bogserien Carsten Niebuhr Biblioteket.
- 9 I *Årbog for Københavns Universitet 1882-83*, s. 5 bemærkes det med ordene: „ – Ved kgl. Resol. af 1. Maj 1883 blev det overdraget Dr. phil. J. H. G. V. Schmidt

- fra 1. Juli s. A og indtil videre at holde Forelæsninger over Ægyptologi og Assyriologi mod et årligt Honorar af 800 Kr. af Universitetets Konto til videnskabelige FormaaIs Fremme". Selv på det tidspunkt var 800 kr. et meget ringe honorar, der blev forhøjet flere gange i de efterfølgende år.
- 10 En nekrolog over Otto E. Ravn med bibliografi, forfattet af religionshistorikeren Sven Aage Pallis, findes i *Universitetets festskrift* (november 1953, s. 121-29). Pallis modtog privatundervisning af Ravn i forbindelse med sine kileskiftstudier, og han var vedblev med at interessere sig meget for assyriologi. Bland hans talrige assyriologiske udgivelser skal her blot nævnes *Babylonisk Kultur*, 1948, der er en almen fremstilling af oldtidens Irak, samt storværket *The Antiquity of Iraq*, 1956.
 - 11 Ravn var adjunkt ved Ploekross' Skole i Hellerup fra 1910 og privatdocent ved universitetet fra 1910-18. Fra 1919-23 var han ansat som lektor ved Øregaard Gymnasium, som stedet skiftede navn til i 1919.
 - 12 Kort efter Schmidts afsked som docent i ægyptologi og assyriologi d. 31. januar 1922 sendte konsistorium en indstilling til undervisningsministeriet om at oprette et personligt docentur i assyriologi for Ravn. Skrivelsen, der er af 7. januar 1922, findes i *Årbog for Københavns Universitet 1920-23*, III, s. 148-50: „Fakultetet anser det for meget vigtigt for vort videnskabelige Liv, at begge de to Videnskabsfelter, som professor Schmidt dyrkede, vedblivende repræsenteres ved vort Universitet [...] Samtidig er man imidlertid klar over, at de to Videnskaber, der begge har været i saa rivende Udvikling i den sidste Menneskealder, umulig fremtidig vil kunne beherskes af en Enkelt; det er en absolut Nødvendighed, at de fordeles paa to Hænder". Ravn tiltrådte stillingen 1. maj 1923.
 - 13 Studieordningen findes i *Årbog for Københavns Universitet 1924-25*, s. 164-65.
 - 14 En fortælling om Thorkild Jacobsens danske akademiske baggrund, forfattet af assyriologen Bendt Alster, findes i forordet til Jacobsens mindeskrift *Riches Hidden in Secret Places*, 2002, s. xxv-xxvii.
 - 15 Indholdet af Jacobsens eksamination findes i *Årbog for Københavns Universitet 1927-28*, s. 78.
 - 16 Ravns fascinerende lille bog *Udgravning i Mesopotamien*, 1930, vidner om hans oplevelser i felten. Bogen blev genoptrykt i *Babylonstudier*, 1978, der blev udgivet i forbindelse med udstillingen "Babylon" på Louisiana i foråret 1978. I anledning af udstillingen blev der desuden udgivet et nummer af *Louisiana Revy* (årg. 18, nr. 3) med titlen *Babylon – Kunst fra Mesopotamien gennem 7000 år*, hvor en række danske arkæologer og assyriologer bidrog.
 - 17 Herom vidner hans bog Herodots *Beskrivelse af Babylon*, 1939.
 - 18 Sammen med sin kone, Ingrid Ravn, oversatte han Woolleys ekstremt populære fremstilling af udgravningerne, *Ur of the Chaldees*, til dansk under titlen *Ur i Kaldæa*, 1931. I samme åndedrag skal nævnes deres danske bearbejdelse af Edward Chieras *They Wrote on Clay*, der foreligger på dansk under titlen *De skrev i Ler*, 1941. Begge bøger, der omhandler de dengang nyeste udgravninger af oldtidens Irak, blev meget læst af det danske publikum.
 - 19 Ravn ansøgte allerede d. 22. januar 1930 om at få omdannet sit docentur på grund af den lave lønning til stillingen, men det lykkedes først fakultetet at få oprettet stillingen til Ravn fra 1. april 1937. Se den spændende beretning om oprettelsen af Ravns professorat i *Årbog for Københavns Universitet 1936-37*, s. 92-96.
 - 20 En nekrolog over Jørgen Læssøe, forfattet af assyriologen Jesper Eidem, findes i *Årbog for Københavns Universitet 1993*, s. 765-66.
 - 21 Indholdet af Læssøes eksamination findes i *Årbog for Københavns Universitet 1947-48*, s. 161-62.
 - 22 Agatha Christies kriminalromanen *Mord i Mesopotamien* fra 1936 er inspireret af opdagelsen af kongegravene i Ur. Hun besøgte selv Woolleys udgravninger i 1928 og 1930. Under det andet ophold mødte hun Woolleys assistent, den 14 år yngre Max Mallowan, som hun giftede sig med samme år i Edinburgh.
 - 23 Læssøe fortalte ekspeditionens historie i *Fra Assyriens arkiver*, 1960. Ligeledes skal nævnes en anden glimrende bog af Læssøe, *Babylon*, 1966, som også på fremragende vis formidler assyriologi til det danske publikum.
 - 24 En enkelt dag målte man 58°C i skyggen kl. 13 om eftermiddagen.
 - 25 Shemshara er også grundlaget for Læssøes afhandling *Det første assyriske imperium*, 1966.
 - 26 Se mere herom på udgravningernes hjemmeside: www.aushariye.hum.ku.dk.
 - 27 Læssøes embedsarkiv, der behandler tiden fra 1951 og frem til 1986, hvor han gik på pension, findes i Rigsarkivet (arkiv-nr.: 2718+E03). Arkivet indeholder både privat brevveksling og institutkorrespondance.
 - 28 Universitetets årbøger fra 1960erne og frem indeholder udførlige beretninger år for år om aktiviteterne på faget.
 - 29 Fakultetets indstilling til oprettelsen af Læssøes professorat af 30. januar 1956 findes i *Årbog for Københavns Universitet 1953-58*, s. 148-49.
 - 30 Van Dijk og Alster er egentligt sumerologer, hvilket vil sige, at deres ekspertise er sumerisk sprog og kultur. På dansk foreligger van Dijks *Sumerisk religion*, 1967, i Illustreret religionshistorie bd. 1. Af Alsters enorme produktion skal her blot nævnes to redaktionelle arbejder *Gads religionshistoriske tekster*, 1984, og *Dagligliv blandt guder og mennesker*, 1986.
 - 31 Forfatteren til denne artikel, der blev kandidat hos Mogens Trolle Larsen i 2005, er den 19. i rækken begyndende med Jacobsen i 1927.
 - 32 Weitemeyer har også sørget for, at George Conteneaus *La vie quotidienne à Babylone et en Assyrie* kom til at foreligge på dansk under titlen *Dagligt liv i Babylon og Assyrien*, 1966. Han har desuden udgivet *Herodots og Berossos' beskrivelse af Babylonien*, 1996.
 - 33 Se mere herom på projektets hjemmeside: www.oatp.dk.
 - 34 Trolle har desuden udgivet *Mesopotamien* (1970) til brug i historieundervisningen i gymnasiet.